

Danilo Ivanović Dačo,
realnost fantastičnog

Urednik
Zoran Kolundžija

Copyright © Prometej, 2023.

Danilo Ivanović Dačo, realnost fantastičnog

Priredio
Dragorad Dragičević

PROMETEJ
Novi Sad

Sadržaj

Danilo Ivanović Dačo, realnost fantastičnog (<i>Dragorad Dragičević</i>)	.9
Akademija, ipak	12
Da se traganje ne zamori	15
Blagotvornost uticaja.	17
Realnost fantastike.	24
Žena kao motiv	28
Životinjski svet kao antiteza	30
„Dijalog“ sa publikom	34
Umetnik i naručilac	42
Ivanović kao ikonopisac	46
O sebi i svojim slikama (<i>Danilo Ivanović Dačo</i>).	71
Zavičaj	71
Sarajevo.	72
Demokratizacija nerazumevanja umetničkog	74
Erotsko u slikarstvu.	76
Portretisanje.	78
Crtež.	82
Uticaj Norveške.	86
„Ovaj Rus Ivanović“	88
Moji uzori	90
Magično slikanje	91
Kroz lavirinte simbola (<i>Drago Tešević</i>).	117
Otmenost sna (<i>Slobodan Ristović</i>)	122
Svetkovina svjetlosti i mašte (<i>Radisav Mašić</i>)	125
O autoru	128
Portfolio	129

Sat-kula u Foči, svedok prolaznosti, ulje na platnu, 42 x 30 cm

Ova knjiga posvećena je ubogima Jovanki i Milošu, koje je bolno brinula svaka pomisao da im se sin upusti u vazda sumnjivu avanturu umetnika.

Danilo Ivanović Dačo

Danilo Ivanović Dačo, realnost fantastičnog

Šezdesetih godina proteklog stoleća jedan dečak u radničkoj porodici u Foči čvrsto je bio naumio da postane slikar. Ništa mu nije išlo na ruku osim snova. Radnička porodica sa troje dece obično ne šalje decu u umetničke škole već u škole koje daju zanimanje i posao. Danilo Ivanović Dačo sanjao je o srednjoj školi likovnih umetnosti u Sarajevu, ali ni jedno fočansko preduzeće, a inače ih nije bilo mnogo, nije davalo stipendiju za razbuktavanje sna o slikarskoj profesiji. Porodica nije imala novca da izdržava srednjoškolca u Sarajevu, niti je ta srednja škola koju je dečak želeo davala ozbiljno zanimanje i hleb. Fočansko preduzeće „Zelengora“ odobrilo mu je stipendiju za srednju ugostiteljsko-turističku školu u Sarajevu, ali uz njegovu obavezu da stipendiju po završetku škole odraduje u istoimenom hotelu u Foči. Ne kao slikar već kao ugostiteljski radnik. Tako se Dačo domogao Sarajeva, ali ne onog o kome je sanjao.

Ipak, to je bio početak odiseje fočanskog Martina Idna, ni malo siromašnje mukom i snovima od odiseje Londonovog junaka.

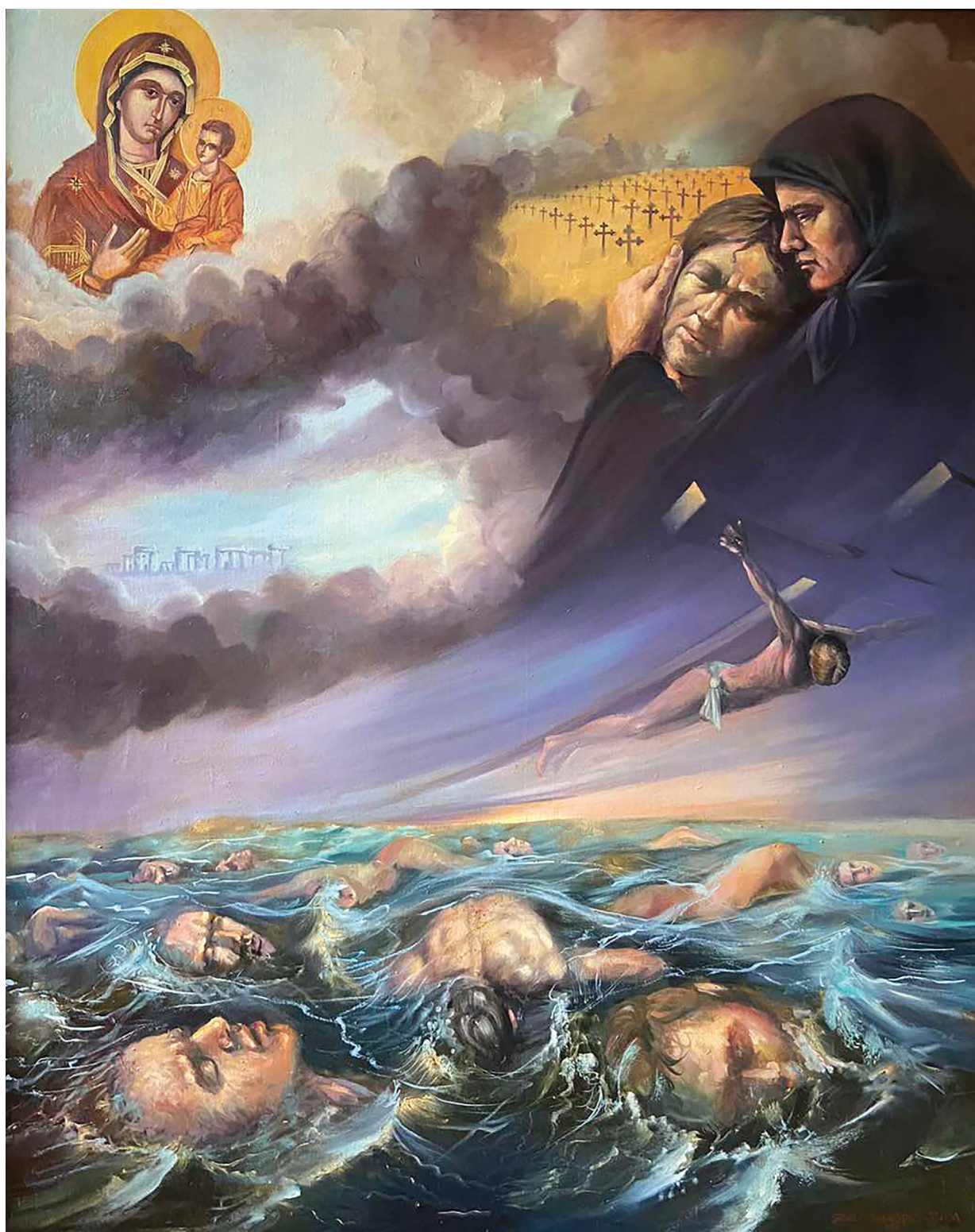
Igrom slučaja, učenici srednje ugostiteljsko-turističke škole u Sarajevu imali su praktični deo obrazovanja u hotelu „Nacional“, omiljenom sastajalištu pisaca, slikara, glumaca. Dačo se odjednom, bez nekog naročitog udešavanja prilika, našao u blizini sarajevskih „bogova“ slikarske umetnosti. Mogao je i da porazgovara sa „bogovima“, makar to ne bilo o slikarstvu već o

Mrtva priroda, ulje na platnu, 30 x 42 cm

piću, kafi, jelovniku. I takav razgovor mu je davao „pravo“ da ide na njihove izložbe kao na izložbe ljudi koje poznaje.

O, kako je bio blizu odluke da se „prepiše“ iz ugostiteljsko-turističke u srednju likovnu školu, i kako su bivala bolna otrežnjenja i buđenja iz sna, jer ga je uvek čekala realnost namenske stipendije za školovanje ugostiteljsko-turističkog radnika. Stipendija je bila jedini izvor prihoda za opstanak u Sarajevu. Ona ga je držala istovremeno u neposrednoj blizini sveta slikarstva i daleko od njega.

Reka majčinskih suza, ulje na platnu, 100 x 81 cm

Slikarski „bogovi“ kojima je služio piće i na čijim je izložbama kao hipnotisan gledao njihove slike nisu ni slutili da momčić „kraducka“ zanat slikara, da neprekidno svakoga dana postaje bolji i veštiji, da u odsustvu školskog likovnog znanja sam savladava procese i otkriva već otkriveno.

Akademija, ipak

Kada se posle završene srednje škole vratio u Foču, na zaposlenje u hotelu „Zelengora“, Dačo je u svom iskustvenom prtljagu doneo i izvesno slikarsko umeće. Nije prošlo mnogo vremena kada je mladi ugostiteljsko-turistički radnik priredio u Foči svoju prvu samostalnu izložbu slika. Da je bilo kako je sanjao, on bi u to vreme umesto samostalne izložbe slikara amatera pred svojim sugrađanima „izlagao“ pred profesorima na akademiji i slušao njihova uputstva.

Posle samostalne izložbe, kojom je obznanio svoj san, Dačo je postao poželjan učesnik zajedničkih slikarskih izložbi. Sve je išlo pomalo mimo reda, ali je išlo.

Možda je u toj fazi prve lokalne „slave“ bio u riziku da umisli mogućnost bavljenja slikarstvom na način „kako znam i umem“, da se zadovolji snalažljivošću u „provaljivanju“ veštine. Ne bi bio ni prvi ni poslednji slikarski talenat kome se samouko osvojeni zanat učinio kao majstorstvo, ne bi mu nužno ni ostali zatvoreni moderni tokovi slikarstva, ali to bi svakako bio nedovršen san.

I opet je *slučaj* priskočio u pomoć. Pomalo slikarska „slava“ i pomalo njegova individualnost odveli su Daču u brak sa devojkom iz Nikšića. Opet se dogodilo da se primakne „bogovima“ slikarske umetnosti, ovog puta profesorima Pedagoške likovne akademije u Nikšiću. I, Danilo Ivanović Dačo,

Krik dece u BiH, ulje na platnu, 100 x 82 cm

već „proslavljeni“ amater iz Foče, konačno se upisao na likovne studije. Sa nešto zakašnjenja, sa nešto osvojenog zanata, ali sa realnim krilima svojih snova. Uz profesore Nikolu Gvozdenovića, Batu Pravilovića i Luku Berberovića, Dačo je konačno krenuo putem koji mu je bio davno dosuđen.

Dačo nije dopustio da bude obmanut „slavom“ sa prve samostalne izložbe, i na akademiji se predao učenju „od početka“. Njegov talenat, prepoznat kod profesora Gvozdenovića, Pravilovića i Berberovića, stekao je sigurnost i samouverenost. Njegov samouko osvojeni način rešavanja „procesnih“ problema ispitivanjem i otkrivanjem davno otkrivenog zamenjen je zanatskom rutinom, pa je svu energiju „predstavljачkog“ poriva mogao da oslobodi za istraživanje u semantici, naraciji, kompoziciji.

Upravo tada, nakon stručnog ovladavanja procesima slikarske tehnologije i tehnike, u njegove radove provalilo je, kao da je na to dugo čekalo, lokalno kulturno i mitološko nasleđe, koje je u umetnosti, po pravilu, univerzalno.

Tako je Dačo, kao slikar, po drugi put rođen. Prvi put mu se slikarsko rođenje pricinilo kada je samouko stigao do prve samostalne izložbe. Ovaj, drugi, put nekako je bio sigurniji da je slikarski rođen, ali ne i naročito obradovan rođenjem, jer umetnik mora da se iznova i iznova rađa.

Danas, u zreлом slikarskom dobu sa nebrojenim samostalnim izložbama iza sebe i nebrojenim slikama i crtežima u posedu ljudi na tri kontinenta, Dači se čini da se zapravo još nije poslednji put rodio kao umetnik. To se mora odgađati i igrati se do poslednjeg poteza kičice.

Strah, ulje na platnu, 60 x 80 cm

Da se traganje ne zamori

Jedne obične večeri 1991. mladi akademski slikar Danilo Ivanović Dačo video je na televiziji specijalnu emisiju o ilegalnom uvozu oružja u Hrvatsku, sastavnu republiku Jugoslavije, o tajno snimljenim planovima za „demografske poslove“ protiv Srba u Hrvatskoj. Kako se ništa ne događa što se već nije događalo, slikar je u trenutku razumeo šta se sprema državi u kojoj se moglo sanjati,

i već sutradan je pokupio materijal za slikanje i spustio se u Herceg Novi. Razume se, bez namere da tu ostane. Posle dva meseca krenuo je put Italije, potom Francuske, Španije i Maroka, pa istim putem nazad. U povratku je, međutim, produžio do Norveške. Dovoljno daleko od bosanskog pakla koji se upravo otvarao.

U zavičaj bogatog mitološkog nasleđa i ukrštenih kultura srpskog pravoslavlja i turske tradicije zadržane u muslimanskom etnitetu provalio je požar građanskog rata. Umetnik koji se obreo na krajnjem severu Evrope bolno je doživljavao vesti o egzodusu ljudi iz njihovih snova i o tragičnim sudbinama poznanika i prijatelja.

Slikajući da bi preživeo, nije ni primetio da njegova umetnost postaje osetljiva prema svakom ljudskom kršenju dogovora sa Bogom o uzdržavanju od izopačenosti i zla. Njegova slika *Reka majčinskih suza* je njegova burna reakcija na zločine u zavičaju, u bivšoj domovini naklonjenoj ostvarivanju snova. Ona je, možda, i više od toga, možda čak i uverljivo svedočanstvo o umetnikovom doživljaju mogućeg ishoda kršenja dogovora između Boga i Noja, kojim je Bog obećao da više neće biti kazne u vidu potopa. Nojevo današnje potomstvo u riziku je da bude potopljeno suzama nebrojenih majki.

Da bi izbegao svoje konačno rođenje, koje po njegovoj zebnji nije ništa drugo do ukalupljenje i napuštanje igre, Ivanović i u svojim zrelim godinama pušta da ga vodi isti nemir kao i u fazi kada je izašao sa nikšićske akademije i težio da strese sa sebe naučeno, da se oslobodi njegovog uticaja, da progovori svojim jezikom, da traga za uzbuđenjem iz rane mladosti. Sada je to prevashodno idejno-narativni nemir, jer se u drugim aspektima igre, po njegovom osećaju, najvažnije uglavnom već dogodilo.

Devojka sa maskom, ulje na platnu, 80 x 60 cm

Blagotvornost uticaja

Počelo je da mu se događa isto što i svim umetnicima otvorenog duha, karaktera bez sujete i osećaja posebnosti. Svaka osvojena autentičnost činila mu se kao relativno dostignuće,

Devojka sa konjem, ulje na platnu, 72 x 92 cm

i da je originalnom umetniku nemoguće da izbegne uticaje prethodnika kojima se divi. U samo srce istine o fenomenu uticaja pogodio je još davno, u 18. veku, Gothold Efraim Lesing kada je ustanovio da „niko neće nekažnjeno šetati pod palmama“. Pisac ne može pročitati knjigu a da ona ne ostavi traga u njemu, niti slikar može proći kroz izložbu velikog prethodnika ili savremenika a da nešto nesvesno ne preuzme od njega. Nije veliki greh ni kada se nešto preuzme svesno i ugradi u sopstveno iskustvo, ali nesvesno preuzimanje je preuzimanje u prerađenom vidu, sa punom legitimnošću polaganja prava na preuzeto. Kada umetnik

Ključ nadanja, ulje na platnu, 92 x 72 cm

pomera ili razmiče granice sopstvenog iskustva, on ustvari pomera i razmiče granice i svoje, i granice koje su drugi postavili. Iskustvo jednog umetnika nedeljivo je od iskustva njegovih prethodnika. Kako je Andre Žid primetio u svojoj poznatoj besedi o uticajima, umetnik koji sračunato nastoji da ostvari osobenost lišavajući se uticaja nesvesno stavlja svoj duh na dijetu, poput bolesnika koji štedi želudac od jake hrane. U slikarstvu se ne jednom desilo da je pronalazak kakve originalne crte, uz bezgranično pouzdanje u originalnost pronalaska, odveo slikara u ponavljanje i u neplodno ceđenje sasvim skromne ideje.

Za razliku od slikara koji odriču ne samo da su naučili nešto od prethodnika, koje izbegavaju da nazovu uzorima, već da je na njih i minimalno uticalo susretanje sa delima drugih slikara, Ivanović je od onih koji se ne plaše da će biti „kažnjeni“ uticajem drugog umetnika. Po njemu, ne postoji dublja svrha umetnikovog divljenja drugom umetniku od blagodati koju tuđe delo ostavlja na njemu. Umetnik je pre susreta sa snažnim tuđim delom samo osoba koja ga nije videla, posle susreta sa snažnim tuđim delom umetnik je osoba koja ga je videla. Njegovo iskustvo je da umetnik ne mora odmah da zna šta je na tuđem delu otkrio važno za sebe, to će posle iz podsvesti da se projavi i ispolji. Protiv takvog uticaja nesmisleno je činiti bilo šta, jer je takav uticaj osnova „napretka“ umetnosti. Šta više, za Ivanovića je prirodno prepustiti se divljenju drugim umetnicima, jer se bez toga ne mogu uočavati slabosti sopstvenog slikarskog jezika, bez toga se ne može stati pred ogledalo jer su drugi umetnici uvek naše jedino i najpouzdanije ogledalo. Bez toga ogledala, kako je primetio francuski simbolista Anri de Renje, umetnik ne može da teži svome unutrašnjem bratu koji on još uvek nije.